

Tidligere i Tidsskriftet

Alkoholsaken for 100 år siden

Flere artikler fra Tidsskriftets utgaver i 1903 er viet alkoholsaken. Omfattende misbruk skapte store sosiale problemer. Samtidig var problemet innfløkt: Mange leger mente at alkohol var et av de mest potente legemidlene som var tilgjengelige på den tiden. I begrenset mengde var det også nødvendig som næringsmiddel i det daglige.

Den tematiske inndeling av Tidsskriftets utgaver hundre år tilbake er bemerkelsesverdig lik dagens. Her er egne seksjoner for original- og oversiktsartikler, bokanmeldelser, artikler om «lægeforhold ude og hjemme», referater fra foreningsmøter og kongresser samt omtale av praktisk medisin samlet under overskriften *Terapeutiske meddelelser og praktiske notiser*.

Ett unntak peker seg ut: *Alkoholsaken er prioritert såpass høyt at artiklene er samlet i en egen bolk, både i 1903 og i de påfølgende år. De to tekstene vi her har sakset fra, kan leses i sin helhet på Internett (1).*

Amerikanske undersøgelser om alkohol og dens værdi som næringsmiddel.

Ved U. Bugge, Kristiania.

Spørsmålet om alkoholens næringsverdi er i den senere tid kommet paa dagsordenen. Amerikanske undersøkere, som har eksperimentert paa mennesker, har anvendt betydelige summer af de spendable millardærers penge paa at komme til et virkeligt, uhildet resultat i saken. [...]

Er alkohol et næringsmiddel som kjød og brød, og kan den behandles som en ven, eller skal man anse den for en fiende, som skader de celler, den kommer i berørelse med? Dette spørsmål er ifølge Duclaux hidtil uløst. [...] Det hele er i utilbørlig grad blevet en følelsessag. [...]

Kommissionen har løst sin oppgave saaledes: Objektet er en sund og frisk, voksen mand, hvis ernæring er i likevekt, saaledes at han hverken aftager eller tiltager i vekt, i et

begrenset rum, hvor enhver variation af varmen kan iagttages og maales. [...] Forsøgsindividet tager selv sin puls og sin temperatur, udfører de hygrometiske maalinge og de paa væggen opslaaede bestemmelser om hans ernæring; han staar i telefonforbindelse med sine assistenter. [...] Apparaterne er alle prøvet ved kontrollforsøg og befundet gode. [...]

De tre «operatører», en svenske, en amerikaner og en kanadier, alle assistenter ved laboratoriet gjorde tilsammen 26 forsøg. To af dem var afholdsmænd, men dette har ikke voldt nogen vanskelighet under forsøgene. Dosen var liden (!) og svarede til en liter let vin om dagen! Den har ikke frembragt nogen særskilt merkbar virkning; vi befinner os altid inden de fysiologiske betingelser. [...]

Man har uden ulempe for tre kraftige mænds ernæringsforhold kunnet erstatte smør, belgfrugter eller andre analoge næringsmidler med alkohol i form af vin eller brændevin. Disse erstatninger og afvekslinger er ikke afhængige af hvile eller arbeide eller af nogen omstændighet, som hidrører fra forsøgene. [...]

Til sit referat af de amerikanske undersøgelser og de derpaa byggede anskuelser foier Duclaux sine egne betragtninger, som faar staa for hans egen regning. Han fremhæver, at det fremadskridende studium af næringsmidlerne havde gjort det mere og mere usandsynligt, at alkohol ikke skulde besidde næringsverdi, og de amerikanske videnskabsmænd nu har paavist det modsatte: alkoholen er strengt taget et næringsmiddel, der maa bedømmes efter sin værdi i kalorier ligesom ethvert andet. Den kan tjene som erstatningsmiddel for andre, men ikke i lige vevtsdele, men efter dens evne som forbrændingsmiddel, der frembringer varme og kraft.

Den umaadelige, sociale skade, som alkohol medfører ved sin berusende evne og øvrige virkninger, ligger udenfor den begrænsede oppgave, han har stillet sig. [...]

I samme årgang, og over to sider (se faksimile), oppsummerer signaturen K.H. en undersøkelse som er publisert i Tyskland. Forfatterens referanser er her utelatt, men også disse finnes på Internett (1).

Om alkohol som lægemiddel efter det sidste aarhundredes undersøgelser.

Af prof. C. Binz (Bonn).

Forfatteren oppstiller følgende satser: 1) Alkoholen er undværlig i enhver form for sunde og godt ernærede mennesker. 2) Nydelsen af alkohol som brændevin eller øl til enhver tid i større mængder er en stor ulykke for mange mennesker og hele nationer.

Men naar vi betrakter alkoholen som lægemiddel, stiller saken sig anderledes. Da hører alkohol til de bedst virkende lægemidler vi har. [...]

1) Maadelige doser af alkohol forøger i nogen grad aandedrætsfrekvensen hos de fleste mennesker. 2) De samme doser forøgede denne ganske tydelig, naar forsøgspersoner var aldeles nøgterne eller trøtte. 3) En øgning lod sig ogsaa da konstatere, hvis forsøgspersonerne paa grund af den nydte alkohol sov eller var søvnige. 4) Øgningen er følge af en direkte incitation, som den i blodet cirkulerende sterkt fortyndede alkohol udøver paa nervecentrene. 5) Tilstedeværelsen af aromatiske stoffe i vinen forøgede alkoholens inciterende virkning. Blodtrykksmaalinge viste konstant en forøgelse af dette efter nydelse af alkohol. Riegel i Gieszen og hans elever har fundet, at alkohol saavel hos mennesker som hos dyr øger mavesaftafsondringen. Det er nok derfor det rigtigste under kollapstilstande at ordinere alkohol for at modarbeide den truende lamelse af aandedræt og hjerte. [...]

Forfatteren siger til slutning: «Efter de sidste 5 aars forsøg viser alkoholen sig altsaa inciterende og ernærende i maadelige mængder. Min overbevisning er, at den modstand fra flere lægers side mod anvendelse af alkohol i form af ædle vine og deres destillata ved sygesengen, som nu for tiden gjør sig saa bred, har kostet mange syge livet, hvilke en rigtig anvendelse af alkohol under truende kollaps eller ved underernæring kunde have reddet.» Heri stemmer ogsaa flere erfarne klinikere som v. Ziemsens, Gebhard, Pelmann, Maragliano og andre overens.

Litteratur

1. Alkoholspørsmålet. Tidsskrift for den norske Lægeforening 1903; 23: 416–21, 766–7. www.legeforeningen.no/index.db?id=14732 (9.1.2003)